

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KRAJOWA RADA IZBY ARCHITEKTÓW RP

Warszawa, 5 maja 2021 r.

I.dz. 348/KRIA/2021/w

Pan
Prof. Piotr Gliński
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Kultury,
Dziedzictwa Narodowego i Sportu

Szanowny Panie Premierze

Krajowa Rada Izby Architektów RP z niepokojem przyjęła informacje o postępującej degradacji i niszczeniu industrialnej, architektonicznej historii Śląska, jaką niewątpliwie jest kompleks byłej Elektrociepłowni Szombierki w Bytomiu, jak również planach podziału tego zabytkowego kompleksu na poszczególne obiekty, podlegające zmianom właścicielskim, w wyniku procedury licytacji. Wartości spuścizny kultury projektowania i budowania obiektów przemysłowych, wpisania ich w krajobraz regionu, zarówno w ramach całego kompleksu urbanistyczno-architektonicznego, poszczególnych jego segmentów, jak również elementów wyposażenia, jako świadków historii, zasługują nie tylko na ochronę przed zniszczeniem po zakończeniu ich podstawowego użytkowania, ale przede wszystkim wykorzystania dla nowych celów i nowych użytkowników.

W rejestrze zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach (wykaz A) znajduje się zarówno zespół zabudowy elektrowni Bobrek (obecnie Elektrociepłownia Szombierki) tj. kotłownia, pompownia, maszynownia, rozdzielnia prądu, budynek zarządu, wieża wodna, wieża węglowa, trzy kominy, wartownia, otoczenie wymienionych wyżej obiektów, jak również najbliższe otoczenie elektrociepłowni. Obiekty te stanowią unikatowy kompleks architektoniczny, który uznać należy za świadectwo historii regionu, ale również narodowe dziedzictwo kulturowe. Zachowanie tak szczególnych i cennych obiektów objętych ochroną konserwatorską, powinno stanowić priorytet w kreowanej przez państwo polityce kulturalnej.

Izba Architektów RP sprawuje nadzór nad należyty i sumienny wykonywaniem zawodu architekta, który polega na współtworzeniu kultury przez projektowanie architektoniczne obiektów budowlanych, ich przestrzennego otoczenia oraz ich realizację, jak również na działaniach na rzecz poznawania i zachowania istniejącego dziedzictwa architektonicznego. Ponadto architekci ponoszą znaczną część odpowiedzialności za realizację dzieł i nadzór nad procesem ich powstawania. Izba prowadzi również działalność w zakresie edukacji architektonicznej. W tym szerokim spektrum zadań, reprezentując środowisko zawodowe, Izba Architektów zobowiązana jest zająć stanowisko w tej jakże istotnej dla architektów akcji, w której uczestniczy i zaangażowało się wielu członków Izby.

Do Izby Architektów RP docierają bowiem sygnały oraz niepokojące apele, dotyczące dramatycznie pogarszającego się stanu zachowania kompleksu budynków Elektrociepłowni Szombierki. Z materiałów prasowych wynika również, że aktualnie prowadzone jest w stosunku do obecnego właściciela postępowanie komornicze. Jak wynika z apelu oraz Listu otwartego środowisk społecznych, naukowych i artystycznych dotyczącego ratowania zillmannowskiej EC Szombierki w Bytomiu, sygnowanego przez Kongres Ochrony Zabytków, dotychczasowa ochrona prawna, poprzez wpis do rejestru zabytków, jest nie wystarczająca i nieskuteczna w stosunku zarówno do postępującej degradacji budowlanej kompleksu oraz poszczególnych obiektów, jak również jego przyszłości, wynikającej z prawa

własności. Zagrożenie wartości i spuścizny kultury oraz dziedzictwa narodowego wymaga zatem dodatkowych interwencji oraz skutecznych działań dla ich ochrony.

Wydarzenia z najnowszej historii kompleksu świadczą natomiast o ogromnym potencjale zabudowy EC Szombierki, który nie tylko może, ale powinien znaleźć mecenasa i użytkownika, który wykorzysta ten potencjał z pożytkiem tak dla samego obiektu, jak przede wszystkim społeczeństwa, jego edukacji i rozwoju kultury przy jego udziale.

W przekonaniu samorządu zawodowego architektów, ochrona przedmiotowych obiektów wymaga dodatkowego wsparcia i działań podjętych przez Ministra Kultury, jako kierującego działem „kultura i ochrona dziedzictwa narodowego”, zgodnie z Rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 6 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu (Dz.U. z 2020 r. poz. 1717). Możliwe jest również skorzystanie przez właściwy organ z art. 50 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2021 r., poz. 710), zgodnie z którym: „W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia. Przepisy o gospodarce nieruchomościami stosuje się odpowiednio.”

Krajowa Rada Izby Architektów RP proponuje również, aby w przypadku EC Szombierki rozważyć podjęcie działań dla opracowania programu rewitalizacji, zawierającego koncepcję kierunków przeobrażenia i niezbędnych zmian funkcjonalno-użytkowych kompleksu, umożliwiającej prowadzenie dalszych działań ochronnych i inwestycyjnych. Działania te powinny polegać, w pierwszej kolejności, na zmianach właścicielskich, aby w kolejnych, aplikować i pozyskać odpowiednie do tych planów źródła finansowania.

Przeobrażenia industrialnej spuścizny w nowe centra kulturalne są na Śląsku nie tylko możliwe, ale przede wszystkim potrzebne, stając się inkubatorem nowych relacji funkcjonalno – przestrzennych oraz przeobrażenia przestrzeni wokół takich miejsc. Przykładem takich zmian jest np. Nowe Muzeum Śląskie powstałe po byłej Kopalni Katowice, jak również rewitalizacje wielu innych zabytków przemysłowych, które wpisały się już na stałe w krajobraz Śląska, z nową kulturalną ofertą, zarówno dla jego mieszkańców, jak turystów. EC Szombierki zasługuje również na taką nową przyszłość.

Krajowa Rada Izby Architektów RP zwraca się zatem do Pana Premiera o skuteczne włączenie się w ratowanie kompleksu byłej Elektrociepłowni Szombierki.

Ze strony samorządu architektów reprezentującego środowisko zawodowe, które swoją pracą przyczynia się do przeobrażenia przestrzeni będącej wartością wspólną społeczeństwa, deklarujemy wolę współpracy przy tworzeniu warunków ochrony oraz koncepcji niezbędnych zmian, jakie musiałyby być wprowadzone dla tak wartościowego kompleksu, dając mu możliwość drugiego życia.

Z wyrazami szacunku

Małgorzata Pilinkiewicz, Architekt IARP

Prezes Krajowej Rady Izby Architektów RP

Wojciech Gwizdak, Architekt IARP

Sekretarz Krajowej Rady Izby Architektów RP

Do wiadomości:

1. Śląska Okręgowa Izba Architektów RP
2. Kongres Ochrony Zabytków